

JURIDISKĀS IZGLĪTĪBAS REFORMU TENDENCES LATVIJĀ

Trends of Legal Education Reform in Latvia

Artūrs Gaveika

Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, Latvija

Abstract. In 2015 the Ministry of Justice of the Republic of Latvia initiated reform of legal education in Latvia in order to achieve higher quality of legal education. As the most appropriate reform tool to solve this problem, a single lawyer qualification examination and the elimination of the profession of legal adviser were adopted. At the beginning of these reforms, there was no detailed study of the reasons for the lack of quality in legal education and was not audited the study programs of the relevant higher education institutions. The quality of legal education in Latvia has become a subject of public discussion for a considerable amount of time. In 2017, the Rezekne Academy of Technologies was forced to start new study programs development due to elimination of the profession of legal adviser and to create additional opportunities for student quality education in connection with the implementation of a single lawyer's professional qualification examination. The article is dedicated to issues and perspectives of legal education reforms. The study used: the method of legal analysis, studying the progress of legal education reforms, requirements of regulations in the context of the topic and analyzing the quality of legal profession standards and compliance of society, the national economy needs and the impact on the content of study programs in RTA and other higher educational institutions. The comparative method has been used to find out and compare the opinions of experts - employers, university lecturers and students, including RTA students.

Keywords: education, lawyer, professional standard, study program.

Ievads

Introduction

Temata aktualitāti apliecina tas, ka kopš pagājušā gadsimta 90. gadu sākuma, attīstoties brīvā tirgus ekonomikā, privātpersonu dibinātajās augstskolās pieauga tiesību zinātņu studiju programmu skaits, kas ilgtermiņā, iztrūkstot pietiekami augstām un vienotām prasībām juridiskās izglītības iegūšanai, iespējams, samazināja juridiskās izglītības kvalitāti valstī. Tas savukārt radīja diskusijas par nepieciešamību paaugstināt prasības jurista kvalifikācijas iegūšanai (Valsts vienotā jurista profesionālās kvalifikācijas eksāmena kārtība (Anotācija, 2016)).

Tā, piemēram, 2012. gada 7. jūnijā žurnāls „Jurista Vārds” sadarbībā ar Latvijas Universitātes Juridisko fakultāti rīkoja diskusiju „Vienots valsts juridiskais eksāmens Latvijā: iespēja vai nepieciešamība”. Latvijas Universitātes

Juridiskās fakultātes 5. Starptautiskās zinātniskās konferences „Juridiskā izglītība un kultūra: pagātnes mācības un nākotnes izaicinājumi” ietvaros 2014. gada 11. novembrī atsevišķa sekcija tika veltīta juridiskās izglītības problēmjaudājumu analīzei. Arī Latvijas Republikas Saeimas Juridiskās komisijas Tiesu politikas apakškomisijas darba kārtībā vairākkārt ir iekļauts un vērtēts jautājums par iespējamiem risinājumiem juridiskās izglītības kvalitātes uzlabošanai (piemēram, 2013. gada 5. novembra, 2015. gada 3. marta sēde) (Konceptuālā ziņojuma projekts par valsts vienotā jurista kvalifikācijas eksāmena ieviešanu, 2015). Pētījuma mērķis ir izpētīt juridiskās izglītības reformēšanas problemātiku un piedāvāt iespējamus risinājumus. Pētījumā izmantota: juridiskās analīzes metode, izpētot juridiskās izglītības reformu gaitu, normatīvo aktu prasības temata kontekstā un analizējot juridisko profesiju standartu kvalitāti un atbilstību sabiedrības, tautsaimniecības vajadzībām un ietekmi uz studiju programmu saturu RTA un citās augstskolās. Salīdzinošā metode pielietota noskaidrojot un salīdzinot ekspertu – darba devēju, augstskolu docētāju un studentu, tajā skaitā, RTA studentu viedokļus.

Juridiskās izglītības reformu cēloņi *Causes of Legal Education Reforms*

2013. gadā Latvijas Republikas Saeimas Juridiskās komisijas Tiesu politikas apakškomisija nonāca pie secinājumiem:

- 1) tiesību zinātņu studiju programmu konkurence savā starpā ir radījusi nevis šo programmu kvalitātes paaugstināšanos, bet tieši pretēji – kvalitātes kritumu. Lielai daļai tiesību zinātņu studiju programmu absolventu ir salīdzinoši vājas zināšanas un prasmes jurisprudencē. Pēc autora viedokļa tas nav argumentēti un pārliecinoši pierādīts ar zinātniskiem pētījumiem un ticamiem dokumentiem (Gaveika, 2017: 158). Pilnībā jāpiekrīt profesora Dr.iur. A. Vilka viedoklim, ka Konceptuālā ziņojuma projektā par valsts vienotā jurista kvalifikācijas eksāmena ieviešanu spriedums par jurista izglītības salīdzinoši zemo kvalitāti faktiski ne ar ko nav pamatots (Jurista vārds, 2015: 17-24);
- 2) katra augstskola pēc saviem ieskatiem vērtē studējošo teorētiskās zināšanas un prasmes, lai piešķirtu valsts atzītu augstākās izglītības diplomu ar jurista vai juriskonsulta kvalifikāciju. Tā rezultātā diplomu saņem gan studējošie, kuriem augstskola ir noteikusi salīdzinoši augstas prasības diploma ieguvei, gan studējošie, kuriem šīs prasības ir salīdzinoši zemas. Darba tirgū visi šie studējošie uzsāk darba gaitas ar vienādiem diplomiem, bet diploma esamība, kā tas ir konstatēts praksē, neaplicina pietiekamas tiesību zinātņu programmu absolventu zināšanas un prasmes. Pēc autora viedokļa šāds secinājums ir

nepamatots, jo Noteikumi par valsts akadēmiskās izglītības standartu (Noteikumi par valsts akadēmiskās izglītības standartu, 2014) neparedz vairāk prasību, kā vienīgi bakalaura darba izstrāde un aizstāvēšana. Arī Noteikumi par otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības valsts standartu paredz, ka valsts pārbaudījuma sastāvdaļa ir diplomdarba (diplomprojekta) izstrādāšana un aizstāvēšana, vismaz 12 kredītpunktu apjomā vai maģistra darba izstrāde 20 kredītpunktu apjomā (Noteikumi par otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības valsts standartu, 2014). Līdz ar to augstskolām nav pienākums noteikt stingrākas prasības, nekā tās noteiktas normatīvajā regulējumā. Ja tomēr tiek pierādīts, ka juristu izglītības kvalitāte ir nepietiekoša, tad iepriekšminētajos normatīvajos aktos ir iespējams noteikt stingrākas prasības.

- 3) jurista profesija ir saistīta gan ar juridiskās palīdzības sniegšanu citām personām to tiesību aizsardzībā, gan ar valstiski svarīgu amatu (tostarp tiesnešu, prokuroru) ieņemšanu, tāpēc ir svarīgi, ka prasības jurista kvalifikācijas iegūšanai ir pietiekami augstas (Augstākās izglītības studiju programmu izvērtēšana un priekšlikumi kvalitātes paaugstināšanai, 2011). Autors vērs uzmanību uz to ka, tiesību zinātnes programmu absolventi uzreiz nevar ieņemt tiesnešu amatus, jo, lai ieņemtu tiesneša amatu līdztekus augstākajai juridiskajai izglītībai (Par tiesu varu, 1992) papildus ir jākārtos profesionālais pārbaudījums – tests un tiesneša kvalifikācijas eksāmens (Tiesneša amata kandidāta atlases, stažēšanās un kvalifikācijas eksāmena kārtības kārtošanas kārtība, 2009).

Augstākās izglītības padome laika posmā no 2011. gada 9. maija līdz 2013. gada 30. aprīlim īstenoja Eiropas Sociālā fonda projektu “Augstākās izglītības studiju programmu izvērtēšana un priekšlikumi kvalitātes paaugstināšanai”, vienošanās Nr. 2011/0012/1DP/1.1.2.2.1/11/IPIA/VIAA/001. Kā ir apgalvots Ministru kabineta noteikumu projekta “Valsts vienotā jurista profesionālās kvalifikācijas eksāmena kārtība” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojuma (anotācijas) 2. punktā projekta ietvaros tiesību zinātņu studiju virzienā tika konstatēts, ka vairāku augstākās izglītības iestāžu darbība aktīvāk vērsta uz peļņas palielināšanu, nevis studiju programmu kvalitātes paaugstināšanu. Autors konstatē, ka šāds apgalvojums neatbilst patiesībai, jo projekta secinājumi ir vispārīgi un tos var attiecināt uz jebkuru virzienu.

Tāpat arī Pārskatā par augstākās izglītības studiju programmu izvērtēšanas rezultātiem un priekšlikumiem turpmākai studiju programmu, sagrupētu studiju virzienos, pilnveidei, uzlabošanai, attīstīšanai, konsolidācijai, slēgšanai, resursu efektīvai izmantošanai un finansēšanai no valsts budžeta līdzekļiem ir vispārīgi apgalvots, ka vairākās augstākās izglītības iestādēs studiju programmu kvalitāte

ir vāja, un tā neatbilst Eiropas Savienības noteiktajām prasībām. Tikai dažas no programmām atbilst ilgtspējas prasībām (Augstākās izglītības padome, 2013).

Šobrīd otrā līmeņa profesionālo augstāko izglītību tiesību zinātņu studiju programmās (profesionālo maģistru programmu jurista kvalifikācijas iegūšanai) Latvijā ir iespēja iegūt astoņās Latvijas augstskolās, no kurām tikai 2 augstskolas RTA un DU ir reģionālās. Daļā no šīm augstskolām, tajā skaitā RTA ir paredzēti studiju noslēguma kvalifikācijas eksāmeni. Tomēr studiju noslēguma kvalifikācijas eksāmenu esamība vai neesamība pati par sevi neliecina par noteikta kvalitātes līmeņa izglītības iegūvi.

Kā piemērs jāmin Vācijas statistika par valsts eksāmenus nokārtojušo studējošo skaita attiecību pret augstskolas eksāmenus nokārtojušo studējošo skaitu. Piemēram, Brēmenē 2013. gadā universitātes eksāmenu nokārtoja visi, savukārt pirmo valsts eksāmenu – 58,7 procenti pretendenti (Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz. Die Statistik der juristischen Prüfungen, 2013). Minētais uzskatāmi apliecina, cik liela ir atšķirība starp universitāšu un valsts eksāmenu rezultātiem. Kā apgalvo Dr. iur. M. Papēde atbilstoši juridiskajā literatūrā izteiktajam viedoklim pati augstskola, visticamāk, nespēj pietiekami objektīvi novērtēt savu studentu līmeni, ko, nenoliedzami, ietekmē arī subjektīvā interese uzrādīt pēc iespējas labākus darba rezultātus un vienlaicīgi norāda, ka izglītības kvalitātes kontroli jau nodrošinot valsts akreditācija. Turklāt esošā sistēma augstskolas studentiem varot piedāvāt daudzveidīgākas studiju programmas (Papēde, 2011).

Lai sekmētu juridiskās izglītības kvalitātes paaugstināšanos, Tieslietu ministrija uzskata, ka ir nepieciešams paredzēt obligātu valsts vienotu jurista profesionālās kvalifikācijas eksāmenu profesionālā maģistra studiju programmās jurista profesionālās kvalifikācijas iegūšanai. Kvalifikācijas eksāmens ilgtermiņā nodrošinās vienotu juristu profesionālās kvalifikācijas teorētisko un praktisko sagatavotību un tās vienveidīgas paaugstināšanas iespējas. Augstskolas izjutīs lielāku atbildību par studējošo sagatavošanu kvalifikācijas eksāmenam, nezaudējot saikni ar personām, kuras šo kvalifikācijas eksāmenu kārtoti (Konceptuālā ziņojuma projekts par valsts vienotā jurista kvalifikācijas eksāmena ieviešanu, 2015). 2017. gada decembrī stājās spēkā Ministru kabineta noteikumi Valsts vienotā jurista profesionālās kvalifikācijas eksāmena kārtība (Valsts vienotā jurista profesionālās kvalifikācijas eksāmena kārtība, 2017). Taču jākonstatē, ka Vienotā Jurista profesionālās kvalifikācijas eksāmena saturs nav konkrēts, jo studentiem būs pieejams saraksts ar kvalifikācijas eksāmena teorētiskās daļas vispārīgiem tematiem piecās tiesību zinātnes apakšnozarēs. Studējošajam nebūs pieejami kvalifikācijas eksāmena jautājumi un uzdevumi (kāzusi) (Valsts vienotā jurista profesionālās kvalifikācijas eksāmena kārtība, 2017: 23., 25. p) un tas nesekmē studentu motivāciju un tiesisko pašāvērtību, jo katrā no tematiem var būt milzīgi informācijas apjomi un neskaitāms jautājumu

saraksts. Eksāmena kārtošanas metodoloģija ir pilnībā nepieņemama no pedagoģijas un didaktikas viedokļa, jo ir pretrunā ar visās augstākās izglītības iestādēs pieņemtiem un praksē pārbaudītiem pārbaudījumu kārtošanas principiem.

Kvalifikācijas eksāmena teorētisko un praktisko daļu katrā no piecām tiesību zinātnes apakšnozarēm kārto vienā dienā. Atbilžu sagatavošanas laiks teorētiskajā daļā ir viena stunda, praktiskajā daļā – divas stundas (Valsts vienotā jurista profesionālās kvalifikācijas eksāmena kārtība, 2017: 38. p). Tas nozīmē, ka vienā dienā students faktiski kārto uzreiz divus eksāmenus teorētisko un praktisko. Turklāt Kvalifikācijas eksāmenu kārto piecas dienas pēc kārtas – katru dienu vienā no piecām tiesību zinātnes apakšnozarēm (Valsts vienotā jurista profesionālās kvalifikācijas eksāmena kārtība, 2017: 39).

Diemžēl Latvijas Studentu apvienības (Latvijas Studentu apvienība, 2017) un vairāku augstskolu iebildumi šajā sakarā netika ņemti vērā.

Savukārt Rektoru padome norādīja, ka šāda redakcija ar izsmelošu apakšnozaru uzskaitījumu neļauj augstskolām papildināt eksāmena saturu ar citām tiesību apakšnozarēm un izteica priekšlikumu papildināt apakšnozaru uzskaitījumu, paredzot, ka augstskolas var apakšnozaru sarakstu papildināt. Šāda iespēja būtu nozīmīga augstskolām, kuras ir izveidojušas specializētas tiesību zinātņu programmas vai vēlas eksāmena ietvaros pārbaudīt – kā studējošie apguvuši citas zināšanas, prasmes un kompetenci, ko nosaka Jurista profesijas standarts (Izziņa par atzinumos sniegtajiem iebildumiem, 2017). Jāuzsver, ka juristu profesiju standarti un profesiju klasifikators (Noteikumi par Profesiju klasifikatoru, profesijai atbilstošiem pamatuzdevumiem un kvalifikācijas pamatprasībām, 2017) izvirza plašākas prasības, nekā MK noteikumi Valsts vienotā jurista profesionālās kvalifikācijas eksāmena kārtība.

RTA Tiesību zinātnes virziens juridiskās izglītības reformā ***The direction of RTA law science in the legal education reform***

Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014.-2020. gadam apakšmērķa “Izglītības vide: paaugstināt izglītības vides kvalitāti, veicot satura pilnveidi un attīstot atbilstošu infrastruktūru” ietvaros paredz īstenot augstākās izglītības pārstrukturizēšanas pasākumus, kas vērsti uz studējošo skaita proporcijas maiņu atbilstoši darba tirgus vidēja termiņa un ilgtermiņa prognozēm, palielinot darba devēju lomu un motivāciju kvalitatīvas prakses nodrošināšanā un sniedzot atbalstu pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības piedāvājuma palielināšanai. Rezultatīvā rādītāja „Pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmās studējošo īpatsvars, %” pieaugums tiek plānots no 18 % 2013. gadā līdz 24 % 2020. gadā (Saeimas paziņojums, 2014). Ņemot vērā minētā dokumenta nostādnes, ir būtiski studiju virziena “Tiesību zinātne” attīstībai

izveidot un realizēt pirmā līmeņa profesionālo studiju programmu, lai sniegtu iespēju absolventiem pēc 2 vai 2,5 gadu ilgām studijām iesaistīties darba tirgū un juridiskajā praksē.

Turklāt RTA Tiesību zinātnes virziena ietvaros tiek realizēta otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības bakalaura studiju programma "Tiesību zinātne", kurā arī paredzētas izmaiņas, mainot programmas kodu, apjomu, piešķiramo grādu un saturu. Profesionālajā bakalaura studiju programma "Tiesību zinātne" (160 KP) tiks pārveidota par akadēmiskā bakalaura studiju programmu "Tiesību zinātne" (120 KP). Izmaiņu nepieciešamību noteica plānotās izmaiņas juristu izglītības struktūrā un tiesiskajā reglamentācijā, respektīvi, Izglītības un zinātnes ministrijas vēstulē "Par juriskonsulta profesijas standartu" (Izglītības un zinātnes ministrijas, 2017) tika norādīts, ka, pamatojoties uz Ministru kabineta 10.11.2015. sēdes protokollēmumu "Par valsts vienotā jurista kvalifikācijas eksāmena ieviešanu" (*prot. Nr. 58 23.§*), "*..juriskonsulta profesijas standarts netiks iekļauts obligāti piemērojamo profesijas standartu un profesionālo kvalifikāciju sarakstā, līdz ar to nebūs iespējams pēc studiju programmas apguves piešķirt profesionālo kvalifikāciju "juriskonsults"* (Informatīvais ziņojums, 2015). Vienlaicīgi Tieslietu ministrijai bija uzdots sagatavot tiesību aktu projektus turpmākai juriskonsulta profesijas svītrosānai no normatīvajiem aktiem, tajā skaitā grozījumus Ministru kabineta 2010. gada 18. maija noteikumos Nr. 461 "Noteikumi par Profesiju klasifikatoru, profesijai atbilstošiem pamatuzdevumiem un kvalifikācijas pamatprasībām un Profesiju klasifikatora lietošanas un aktualizēšanas kārtību". Taču jākonstatē, ka juriskonsulta profesija, tāpat kā citas vecāko juridisko lietu speciālistu profesijas ir saglabātas jaunajā 2017. gadā pieņemtajā profesiju klasifikatorā (Noteikumi par Profesiju klasifikatoru, profesijai atbilstošiem pamatuzdevumiem un kvalifikācijas pamatprasībām, 2017). Klasifikatorā ir iekļauta arī jurista palīga profesija, taču pamatuzdevumu uzskaitījums ir ļoti vispārīgs un nesistematizēts. Diemžēl 1. līmeņa Profesionālās augstākās izglītības studiju programmas „Tiesību zinātne” izstrādē nākas vadīties pēc 2009. gadā apstiprinātā Jurista palīga profesijas standarta, kas ir morāli un juridiski novecojis, jo, piemēram ir apšaubāmas prasības par latviešu valodas zināšanām, svešvalodām, datorzinībām, kas attiecas uz vidējo izglītību un citām pārspilētām prasībām, kuras nav iespējams izpildīt īstenojot 2 gadu izglītības programmu (Gaveika, 2017: 156).

Līdz ar to ir RTA Tiesību zinātnes virzienā radās nepieciešamība veikt izmaiņas ne tikai profesionālā bakalaura studiju programmā „Tiesību zinātne”, bet arī nepieciešamība izveidot jaunu pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programmu „Tiesību zinātne”, kas tomēr nodrošinātu pēctecību un ļautu tās absolventiem iegūt jurista palīga profesiju, iegūt 4. profesionālo kvalifikācijas līmeni, turpināt pēc pašu absolventu izvēlēta laika (iegūstot pieredzi tiesību piemērošanas darbībā jurista palīga profesijā) vai bez pārtraukumu

turpinot studijas pilna vai nepilna laika studijās akadēmiskajā bakalaura studiju programmā „Tiesību zinātne” un vēlāk arī turpināt iegūt jurista kvalifikāciju, 5. profesionālo kvalifikācijas līmeni profesionālā maģistra studiju programmā „Tiesību zinātne” (1. līmeņa Profesionālās augstākās izglītības studiju programmas „Tiesību zinātne” licencēšanas pieteikuma materiāli, 2018).

Pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programmai „Tiesību zinātne” ir perspektīvas arī no absolventu iekļaušanās darba tirgū viedokļa, jo programma nodrošinās ceturta līmeņa profesionālas kvalifikācijas speciālistu piedāvājumu un iekļaušanu sabiedrībā un darba tirgū tiesību jomā, radīs motivāciju tālākizglītībai un sniegs iespēju praktiski sagatavoties, lai turpinātu studijas otrā līmeņa programmā un turpmāk profesionālā maģistra studiju programmā piektā līmeņa profesionālās kvalifikācijas „jurists” ieguvei. Par labu šādām viedoklim liecina absolventu aptaujas studējošo aptauju rezultāti.

Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija regulāri veic studiju virziena „Tiesību zinātne” profesionālā bakalaura studiju programmas absolventu aptaujas par darba gaitām. Aptauju rezultāti nepārprotami liecina par absolventu augstu izglītības kvalitāti, profesionālu līmeni un RTA studiju programmu teicamu kvalitāti un tas savukārt neapstiprina Tieslietu ministrijas nepierādītos apgalvojumus par juridiskās izglītības zemo kvalitāti (sk. tabulu 1.).

Tabula 1 Tiesību zinātnes virziena absolventu aptaujas rezultāti
Table 1 Law science graduates survey results

Aptaujas jautājumi	2016. gada rudens semestra absolventu aptauja	2016. gada pavasara semestra absolventu aptauja	2017. gada absolventu aptauja
Kā novērtējat studiju programmas kopumā?	71 % - laba 29 % - apmierinoša	97 % - laba	71 % - laba 29 % - apmierinoša
Jomas, kurās zināšanas izrādījās visnoderīgākās.	100 % - personīgajā izaugsmē	100 % - personīgajā izaugsmē	71 % - darbā 29 % - personīgajā izaugsmē
Vai strādājat specialitātē (jomā), kurā studējāt?	100 % - jā	71 % - jā 29 % - nē	75 % - jā 25 % - nē

Turklāt ap 10 % pilna laika studentu un ap 70 % nepilna laika studentu, kuri studē profesionālā bakalaura studiju programmā jau studiju laikā strādā juridiskās jomas darba vietās vai amatos (RTA Tiesību zinātnes virziena Pašnovērtējuma ziņojums par 2016./2017. studiju gadu, 2018).

Analizējot darba tirgus situāciju tiesību sfērā 2017. gadā apstiprinātā profesiju klasifikatora aspektā (Noteikumi par Profesiju klasifikatoru, profesijai atbilstošiem pamatuzdevumiem un kvalifikācijas pamatprasībām, 2017),

jākonstatē, ka personas ar ceturtā līmeņa kvalifikāciju un iegūtu profesiju – jurista palīgs var būt pieprasītas un var strādāt:

- lielu, vidējo un mazu uzņēmumu darba nodrošināšanai (*piemēram, apdrošināšanas uzņēmumos, tiesu ekspertu iestādēs, finanšu institūcijās, palīdzot vecākajiem speciālistiem juridiskajās lietās (juristiem) nodrošināt juridisko pakalpojumu sniegšanu*);
- nevalstiskajās organizācijās (*jurista palīga amatā*);
- pašvaldību institūcijās (*piemēram, Bāriņtiesās, ieņemot bāriņtiesu darbinieka, bāriņtiesas locekļa amatus atbilstoši „Bāriņtiesu likuma” prasībām*);
- tiesībaizsardzības iestādes (*piemēram, veicot prokurora palīga pienākumus (profesijas kods 3411 02) atbilstoši „Prokuratūras likuma” prasībām; veicot tiesneša palīga pienākumus (profesijas kods 3411 03), veicot tiesas konsultanta (profesijas kods 3411 04), tiesas priekšsēdētāja palīga pienākumus (profesijas kods 3411 05), amatos atbilstoši likuma „Par tiesu varu” prasībām*);
- zvērinātu tiesu izpildītāju un zvērinātu advokātu birojos, ka arī citos juridiskajos birojos (*veicot jurista palīga pienākumus*) (Noteikumi par Profesiju klasifikatoru, profesijai atbilstošiem pamatuzdevumiem un kvalifikācijas pamatprasībām, 2017).

Lai varētu nodrošināt studējošajiem iespējas būt saistītiem ar darba vidi arī studiju laikā, kā arī lai veicinātu strādājošo iesaistīšanos mūžizglītības un profesionālās pilnveides procesos, programma tiks realizēta arī nepilna laika studijās. Tas nodrošinās iespēju neatrauti no darba tirgus vides iegūt paša studenta profesionālās juridiskās karjeras attīstībai nepieciešamo izglītību, kas rezultāta dos studējošajam labklājības pieaugumu, ka arī stabilitāti un izglītības paredzamību un profesionālas karjeras perspektīvu nākotnei.

Kopumā piedāvātā izglītības sistēma Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijā nodrošinātu ne tikai pašiem potenciālajiem studentiem iespēju plānot savu profesionālo attīstību un karjeru, bet arī nodrošinātu kvalificētu dažāda līmeņa juridiskās nozares speciālistu piesaisti darba tirgum Latgales reģionam un kopumā Latvijas darba tirgum, nodrošinātu pakāpeniskumu juridiskās karjeras attīstībā, paaugstinātu konkurenci darba tirgus iekšienē un piesaistāmo speciālistu kvalitāti.

Secinājumi **Conclusions**

1. Pētījuma mērķis - izpētīt juridiskās izglītības reformu argumentācijas pamatotību un lietderīgumu pēc autora viedokļa ir sasniegts. Autors nonāk pie secinājuma, ka ideja par vienoto jurista profesionālās kvalifikācijas

- eksāmenu kopumā ir atbalstāma, jo tas sekmēs jurista profesijas kvalitāti daudzās sabiedrībai svarīgās jomās un nozarēs.
2. Taču juriskonsulta profesijas likvidēšana ir nepārdomāta, nepamatota un nelogiska, jo juriskonsulta profesija pēc 2017. gadā pieņemtā jaunā profesiju klasifikatora ir vecāko juridisko lietu speciālistu sarakstā un ir uzskatāma par otrā līmeņa juridisko lietu speciālistu profesiju 3 līmeņu sistēmā: 1. jaunākie juridisko lietu speciālisti; 2. vecākie juridisko lietu speciālisti un 3. juristi. Šāda trīs līmeņu sistēma nodrošina loģiski secīgu profesionālo izaugsmi.
  3. 2017. gada decembrī apstiprinātā Vienotā Jurista profesionālās kvalifikācijas eksāmena saturs nav konkrēts, bet eksāmena kārtošanas metodoloģija ir pilnībā nepieņemama no pedagogijas un didaktikas viedokļa, jo ir pretrunā ar visās augstākās izglītības iestādēs pieņemtiem un praksē pārbaudītiem pārbaudījumu kārtošanas principiem. Diemžēl Latvijas Studentu apvienības un vairāku augstskolu iebildumi šajā sakarā netika ņemti vērā.
  4. 2009. gadā apstiprinātais jurista palīga profesijas standarts ir vispārīgs un jau sākotnēji bija izstrādāts nekvalitatīvi, jo bez vajadzības dublēja vidējās izglītības standartus, bet tagad ir pilnībā morāli novecojis un neatbilst vairākiem spēkā esošiem normatīvajiem aktiem. Nepieciešama jurista palīga profesijas standarta pilnīga pārstrāde, kas tiktu balstīta un pamatota ar objektīviem zinātniskiem pētījumiem, lai noteiktu skaidras un konkrētas prasības jurista palīga profesijai.
  5. Pašreizējās situācijas analīze Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijā liecina, ka gandrīz visi Tiesību zinātnes maģistra studiju programmas absolventi ir iekļāvušies darba tirgū atbilstoši iegūtai izglītībai un kvalifikācijai. Ap 10 % pilna laika studentu un ap 70 % nepilna laika studentu, kas studē profesionālā bakalaura studiju programmā jau studiju laikā strādā juridiskās jomas darba vietās vai amatos. Tāpēc reģionālajās augstskolās ir nepieciešama Tiesību zinātnes studiju programmu saglabāšana, to pakāpeniska un pamatota pilnveidošana, paredzot to specializāciju attiecīgā normatīvajā regulējumā un Vienotā jurista profesionālās kvalifikācijas eksāmena saturā.

Summary

According to the author's point of view The aim of the research - to investigate the validity and usefulness of argumentation of legal education reform- has been achieved. Author comes to the conclusion that the idea of a single lawyer's professional qualification exam is to be welcomed, as it will contribute to the quality of the legal profession to the public in many key areas and sectors.

However, the elimination of the profession of legal counsel is thoughtless, unfounded and illogical, because the profession of legal adviser after the new occupational classifier adopted in 2017 is on the list of senior legal specialists and is considered to be a second level legal specialist profession in the 3-tier system: 1st the youngest legal affairs specialists; 2nd

senior legal affairs speciālists and 3rd lawyers. This three-tier system provides logically sequential professional growth.

The survey of students of the professional higher education Bachelor study program in “Law” of the Rezekne Academy of Technologies shows that on the one hand young people have more choices regarding the development of new study programs, but on the other hand current students of 1st, 2nd and possibly 3rd year will have to go to the Academic Bachelor's study program. This situation is contrary to the principle of legal certainty and in general undermines the prestige of legal education.

In 2009, the approved lawyer's assistant's standard of profession is general and was originally designed poorly because of unnecessary duplication of secondary education standards, but is now completely morally outdated and does not comply with a number of valid laws and regulations. A complete processing of the lawyer's assistant profession standard is required, which would be based and justified on objective scientific research to establish clear and specific requirements for the above requirements.

Analysis of the current situation at the Rezekne Academy of Technology shows that almost all graduates of the Master's program in Law have entered the labor market according to the acquired education and qualification. About 10 % of full-time students and about 70 % of part-time students studying in the professional Bachelor's study program are already working in legal areas workplaces or positions. Therefore, in regional higher education institutions it is necessary to preserve Law studies programs, their gradual and substantiated improvement, providing that in the relevant regulatory framework of specialization and in the content of the Single Lawyer Professional Qualification Exam.

The content of the Single lawyer's professional qualification exam approved in December 2017 is not specific but examination methodology is totally unacceptable from the pedagogical and didactic point of view, because it is contrary to all higher education institutions agreed principles and in practice proven test-taking principles. Unfortunately, the objections of the Student Association of Latvia and several universities in this regard were not taken into account.

Literatūra References

- Augstākās izglītības padome (2013). *Pārskats par augstākās izglītības studiju programmu izvērtēšanas rezultātiem un priekšlikumi turpmākai studiju programmu, sagrupētu studiju virzienos, pilnveidei, uzlabošanai, attīstīšanai, konsolidācijai, slēgšanai, resursu efektīvai izmantošanai un finansēšanai no valsts budžeta līdzekļiem*. Retrieved from http://www.aip.lv/ESF_par_projektu.htm.
- Augstākās izglītības padome (2011). *Vienošanās Nr. 2011/0012/IDP/1.1.2.2.1/11/IPIA/VIAA/001. “Augstākās izglītības studiju programmu izvērtēšana un priekšlikumi kvalitātes paaugstināšanai”*. Retrieved from http://www.aip.lv/ESF_par_projektu.htm
- Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz (2013). *Die Statistik der juristischen Prüfungen*. Retrieved from http://www.bmjbv.de/DE/Service/StatistikenFachinformationenPublikationen/Statistiken/Juristenausbildung/_node.html.
- Gaveika, A. (2018). *RTA 1. līmeņa Profesionālās augstākās izglītības studiju programmas „Tiesību zinātne” licencēšanas pieteikuma materiāli*.

- Gaveika, A. (2017). *Vienotais jurista eksāmens, par un pret*. 11. Starptautiskā zinātniskā konference „Sabiedrība integrācija izglītība”. 26. - 27.05.2017. RTA, 158. 152.- 160. lpp. ISSN 1691-5887.
- Izglītības un zinātnes ministrijas vēstule Nr. 01-13e/3115 (2017). *Par juriskonsulta profesijas standartu*.
- Izziņa par atzinumos sniegtajiem iebildumiem (2017). *Ministru kabineta noteikumu projekts “Valsts vienotā jurista profesionālās kvalifikācijas eksāmena kārtība” (VSS-425)*.
- Latvijas Studentu apvienības 2017. gada 3. maija vēstule Nr. 2017/PV19 *Par Ministru kabineta noteikumu projektu Valsts vienotā jurista profesionālās kvalifikācijas eksāmena kārtība (VSS-425)*.
- LR Saeima (1992). *Likums Par tiesu varu*. Retrieved from <https://likumi.lv/ta/id/62847-partiesu-varu>.
- Ministru kabineta 2017. gada 19. decembra noteikumi Nr. 771. *Valsts vienotā jurista profesionālās kvalifikācijas eksāmena kārtība*. Retrieved from <https://likumi.lv/ta/id/296015-valsts-vienota-jurista-profesionalas-kvalifikācijas-eksāmena-kartiba>
- Ministru kabineta 2017. gada 23. maija noteikumi Nr. 264. *Noteikumi par Profesiju klasifikatoru, profesijai atbilstošiem pamatuzdevumiem un kvalifikācijas pamatprasībām*. Retrieved from <https://likumi.lv/doc.php?id=291004>
- Ministru Kabinets (2015). Informatīvais ziņojums. *Par valsts vienotā jurista kvalifikācijas eksāmena ieviešanu Nr. TA-2392*. Retrieved from <https://likumi.lv/doc.php?id=277847>
- Ministru kabineta 2014. gada 13. maija Nr. 240. *Noteikumi par valsts akadēmiskās izglītības standartu*. Retrieved from <https://likumi.lv/doc.php?id=266187>
- Ministru kabineta 2014. gada 26. augusta Nr. 512. *Noteikumi par otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības valsts standartu*. Retrieved from <https://likumi.lv/doc.php?id=268761>
- Ministru kabineta 2009. gada 3. marta noteikumi Nr. 204. *Tiesneša amata kandidāta atlases, stažēšanās un kvalifikācijas eksāmena kārtības kārtība*. Retrieved from <https://likumi.lv/ta/id/188752-tiesnesa-amata-kandidata-atlases-stazesanas-un-kvalifikācijas-eksāmena-kartosanas-kartiba>
- Papēde, M. (2011). *Juridiskās izglītības standarts Vācijā*. Jurista Vārds Nr. 24.
- RTA Tiesību zinātnes virziena Pašnovērtējuma ziņojums par 2016./2017. studiju gadu (2018). Retrieved from http://www.rta.lv/pzs?action=create_pzs&record_id=14&way=17
- Saeimas 2014. gada 22. maija paziņojums. *Par Izglītības attīstības pamatnostādņu 2014.-2020. gadam apstiprināšanu*. Retrieved from <https://m.likumi.lv/doc.php?id=266406>
- Tieslietu ministrija (2015). *Ministru kabineta noteikumu projekta “Valsts vienotā jurista profesionālās kvalifikācijas eksāmena kārtība” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija)*. Retrieved from tap.mk.gov.lv/doc/.../TMAnot_110417_JuristaEks.425.docx
- Tieslietu ministrija (2015). *Konceptuālā ziņojuma projekts par valsts vienotā jurista kvalifikācijas eksāmena ieviešanu*. Retrieved from https://www.tm.gov.lv/files/11.../2015/.../TMKonc_230315_JurEks.doc